

Előszó

2020: a harminc éves visszatekintések éve. 1990-ben olyan folyamat közepén voltunk, amikor a világ jelentős részén nőtt a demokráciában élő emberek száma, terjedőben volt a piacgazdaság, expanzív időszakát élte a globalizáció. Ez volt az az év, amikor Európa keleti felén (majd aztán több más helyen is) újra szabad választásokat tartottak, liberalizációs intézkedéseket hoztak. Ebben az évben – bár még Magyarországon voltak az orosz csapatok – már szuverén magyar kormány alakult és formálódott az új magyar demokrácia. Ebben az évben indult útjára – nem függetlenül az előbbi eseményektől – a *Társadalmi Riport* kötet sorozat is, aminek azóta – nemzetközi összehasonlításban is egyedülálló módon – minden második évben megjelentek az újabb kötetei, több alkalommal angolul is. A kötet sorozat a nemzetközi társadalmi riportok mozgalmának megbecsült tagja lett, együtt a német, holland, svájci, angol és más riportokkal, amelyek közül néhány már nem is létezik. (Az érdeklődő a *Társadalmi Riport*-sorozatról és a *European Network of Social Reporting* konferenciáiról részletesebben a Tárki honlapján tájékozódhat.)¹

A sorozat 16. kötete most egy olyan évben jelenik meg, amit sokan elvesztett évnek tekintenek az év elején megjelenő és márciusban pandémiává átminősülő koronavírus-járvány, főleg pedig az annak következtében bevezetett lezárások, korlátozások miatt. Internetes mémek tömege szól kihagyott/átaludt/születésnapmentes évként 2020-ról, mivel ez a szörnyű, „láthatatlan ellenség” és a miatta fellépő elővigyázatossági (vagy néha pánik-) reakciók okán sokan állást vesztek, mások „csak” nem utaztak (sem turistaként, sem munkába), megint másoknak minden tervük dugába dőlt, esetleg nem is felvételiztek, vagy éppen addig nem is álmodott, új tevékenységekbe fogtak stb.

Az idei, már tizenhatodik *Társadalmi Riport* tanulmányai a felzárkózási folyamat egyes vonatkozásainak áttekintésével indítanak és a pandémia magyarországi hatásainak értékelésével zárnak. A közbe eső részben pedig a szokásosan sok elemzés – hagyományainknak megfelelően – áttekinti a magyar társadalom fejlődésének fontos indikátorait – néha hosszú távú idősorok, néha nemzetközi összehasonlítások, néha eseti elemzések formájában –,

---

¹ Lásd: <https://www.tarki.hu/tarsadalmi-riport> és <https://www.tarki.hu/villa-vigoni-conferences>.

mikor mit tartottunk fontosnak és érdekesnek. Egy vezérelvünk mindig volt és ma is van: a köz ügyeiről, a közpolitikai folyamatokról lehet ugyan zsigeri alapon dönteni, de nem érdemes. Mindig is azt tartottuk, hogy adatokra szükség van, s a körülöttünk zajló eseményekről csak a tények alapján tudunk bármi érdemlegeset mondani. Ahogy azt a W. E. Deming híres amerikai gazdaságstatistikusnak és vállalatvezetési tanácsadónak tulajdonított, az adattudományokban sűrűn idézett mondás kiemeli: „*In God we trust, all others must bring data*”. (Istenben hiszünk, mindenki mástól adatokat kérünk.)

Úgy véljük a *Társadalmi Riport* a demokrácia infrastruktúrájának része, ezért is tartottuk nagyon fontosnak, hogy akkor, amikor úgy tűnt, hogy nem lesz rá köz-forrás, ha úgynevezett közösségi finanszírozás (*crowdfunding*) segítségével is, de jelentessük meg. Nagy kitüntetésnek és pozitív visszajelzésnek éreztük, amikor 2014-ben két hét alatt mintegy hetven kisebb és nagyobb magánadományból előállt a kiadáshoz szükséges pénz. Ez volt a sorozat talán legnagyobb kitüntetése, amit kaphatott, de nem az egyedüli. 2016-ban az akkori kötet (pontosabban annak révén a sorozat) bekerült abba a válogatásba, amelyet a – Tárkit egyébként mindig magasra értékelő – *Global Go To Think Tanks Index*² készítői állítottak össze az ötven legjobb, agytrösztök által kiadott szakpolitikai tanulmánykötetekből. Tavaly pedig újabb kitüntetést kaptunk a *Bezerédj Alapítványtól*, ami szintén nagy örömünkre szolgált, különös tekintettel arra, hogy az említett magánalapítvány épp a köz érdekében tett, független erőfeszítéseket értékeli most már évtizedek óta.

A jelenlegi kötet a *Belügyminisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárságának* támogatásával jelenik meg, amit ezúton is köszönünk. A szerkesztők – követve az immár harmincéves hagyományt – a magyar empirikus kutatói közösség képviselőit kérték fel az egyes fejezetek megírására. A szelekció vezérelve az volt, hogy a téma szakavatott ismerői tényekre alapozott elemzéseket készítsenek olyan témákról, amelyeket fontosnak tartanak, és amelyekről kellő megbízhatósággal állnak rendelkezésre adatok is.

A harminc év alatt többször változott a szerkesztői kör: az alapító Andorka Rudolf, Kolosi Tamás és Vukovich György az első három kötetet szerkesztették együtt, majd 1998-tól, Andorka Rudolf korai halálát követően Tóth István György lépett be a szerkesztők közé. A Vukovich György halálát követően a 2008-tól tevékenykedő szerkesztőpáros rendkívül nagy örömeire Szelényi Iván, a Yale és a New York University emeritus professzora lett idén tagja a szerkesztőhármasnak.

---

² Lásd: <https://www.gotothinktank.com/global-goto-think-tank-index>.

Bárhogy is volt, bármilyen összetételben szerkesztettük a köteteket, mindig azt tartottuk szem előtt, hogy megbízható, informatív, friss adatokra alapozott elemzéseket adjunk át az Olvasóknak. Most is ez a célunk. Nagyon bízunk benne, hogy a kötet elolvasása után mindenki visszaigazolva érzi majd ezt a törekvésünket.

Budapest, 2020. szeptember

A szerkesztők